

MILLIY TARAQQIYOT STRATEGIYASI O'ZBEKISTONDA IJTIMOIY DAVLAT RIVOJINING MUHIM OMILI

Guliston davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Kudratov Baxtiyor Aripjanovich

E-mail: baxtiyorqudratov@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda ijtimoiy davlat rivojida Milliy taraqqiyot strategiyasining o'rni va ahamiyati haqida fikrlar yuritilgan.

Kalit so'zlar: Milliy taraqqiyot strategiyasi, iqtisodiy o'sish, ekologik muammolar, innovatsion rivojlanish, "O'zbekiston Respublikasi milliy iqtisodiyoti istiqbolining strategik yo'l xaritasi".

Milliy taraqqiyot strategiyasi O'zbekistonda ijtimoiy davlat rivojining muhim omili sifatida katta ahamiyatga ega. Ushbu strategiya ijtimoiy adolatni ta'minlashga, aholining turli qatlamlariga birdek munosabatda bo'lishga, kambag'allikni kamaytirishga va aholi farovonligini rivojlantirishga yo'naltirilgan. Madaniyatni rivojlantirish va ta'limni yaxshilash maqsadida yangi dasturlar ishlab chiqilgan. Bu o'qituvchilar va talabalar uchun imkoniyatlarni kengaytirishni, ijodiy va akademik faoliyatni rag'batlantirishni o'z ichiga oladi. Strategiya iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, chet el investitsiyalarini jalb qilishga qaratilgan. Bu iqtisodiy o'sishni ta'minlash va yangi ish o'rinlarini yaratishga yordam beradi.

Davlat boshqaruvini takomillashtirish, jamoatchilik ishtirokini rivojlantirish, davlat organlari faoliyatida shaffoflikni ta'minlash, korrupsiyani kamaytirishga alohida e'tibor berilgan. Ekologik muammolarga yechim izlash, tabiatni muhofaza qilish va barqaror rivojlanishni ta'minlash strategiyaning muhim elementlaridan biridir. Shuning uchun, Milliy taraqqiyot strategiyasi

O'zbekistonning ijtimoiy rivoji uchun muhim poydevor bo'lib, mamlakatni kelajagi uchun asosiy yo'nalishlarni belgilaydi. "Biz o'z oldimizga mamlakatimizda Uchinchi Renessans poydevorini barpo etishdek ulug' maqsadni qo'ygan ekanmiz, buning uchun yangi Xorazmiylar, Beruniylar, Ibn Sinolar, Ulug'beklar, Navoiy va Boburlarni tarbiyalab beradigan muhit va sharoitlarni yaratishimiz kerak. Buning uchun eng avvalo yosh avlodga bog'cha, maktab va oliygohda sifatli ta'lim-tarbiya berishni yo'lga qo'yamiz".[1]

Innovatsion rivojlanish jarayoni ikkita asosiy komponentdan iborat - innovatsion loyihalarni amalga rivojlantirish va innovatsion salohiyatni rivojlantirishdan iborat. Innovatsiya deganda innovatsiyaning amalga rivojlantirish jarayoni ham tushuniladi. Keng ma'noda innovatsiya turli innovatsiyalarga asoslangan ijtimoiy, iqtisodiy, ta'lim, boshqaruv va boshqa sohalarni muvaffaqiyatli rivojlantirishning sinonimi vazifasini bajaradi. Innovatsion rivojlanishning asosiy sharti jamiyatda innovatsion madaniyatni shakllantirish bilan bog'liq. Innovatsion madaniyatni shakllantirish, birinchi navbatda, uning subekti bo'lgan shaxsning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish bilan bog'liq. Jamiyatning innovatsion madaniyati yuqori bo'lsa, uning qismlarining o'zaro bog'liqligi va o'zaro bog'liqligi boshqa qismlarning tez o'zgarishiga olib keladi. "Ijtimoiy davlat – insoniyat tarixiy taraqqiyotining muayyan davri mahsuli, davlatchilik rivojining maxsus bosqichidir. Shuningdek, ijtimoiy davlat – sifatli ta'lim, malakali tibbiy yordam, oilalar, bolalar, ayollar, qariyalar, nogironligi bor shaxslarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, muhtojlarni uy-joy bilan ta'minlash, bandligini ta'minlash, xavfsiz mehnat sharoitini yaratish, kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan davlat modelidir".[2]

Milliy taraqqiyotning asosi bo'lgan "O'zbekiston Respublikasi milliy iqtisodiyoti istiqbolining strategik yo'l xaritasi" "O'zbekiston 2020: kelajakka qarash" rivojlanish konsepsiyasining yanada takomillashtirilgan shakli sifatida taqdim etildi. O'zbekiston davlati rivojlanishining asoslari sifatida yuqori

raqobatbardosh iqtisodiyotni yaratish, samarali davlat tomonidan tartibga solish va yetuk bozor munosabatlariga asoslangan iqtisodiy modelni shakllantirish, nodavlat sektorini rivojlantirish, ilmiy salohiyat va innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash, transport, tranzit va logistika infratuzilmasini takomillashtirish, hududlarni mutanosib rivojlantirish, axborot – kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish va axborot jamiyatiga o'tishni ta'minlash ham muhim ahamiyatga ega.

Hozirgi vaqtda barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish O'zbekiston davlatining ustuvor maqsadlaridan biri hisoblanadi. Yangi O'zbekistonni rivojlantirish va shu bilan birga milliy rivojlanish strategiyalarini takomillashtirishni o'z ichiga olgan ushbu dastur butun insoniyat uchun teng rivojlanish imkoniyatlarini qo'lga kiritishga qaratilgan. “Zamonaviy ilmiy manbalarda keng tarqalgan talqinga binoan, ijtimoiy davlat, eng avvalo, ijtimoiy adolat haqida, o'z fuqarolarining farovonligi, ijtimoiy himoyalanganligi xususida g'amxo'rlik qiladigan davlatdir. Bunday davlat o'z faoliyatini aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlari: ishsizlar, mehnat qobiliyatini yo'qotganlar, boquvchisidan mahrum bo'lganlar, nogironligi bo'lgan insonlar, bolalar, keksalarni ijtimoiy himoyalash bilan uzviy olib boradi”.[2]

Hayotdagi aniq jamiyatlar, muassasalar va transport infratuzilmasi imkoniyatlari cheklangan shaxslar uchun moslashmagani, o'tgan yillarda ham bu boradagi vaziyatning ijobiy tomonga o'zgarmagani haqida ma'lumotlar muhokama qilindi. 2014 yildagi monitoringlarda nogironligi bo'lgan shaxslarga moslashmagan bozorlar, shifoxonalar, jamoat transportlari aniqlangani, 2022 yildagi tekshiruvlar ham ushbu muammolarning hal etilmaganini ko'rsatdi. BMTning Nogironlar huquqlari to'g'risidagi konvensiyasini amalga rivojlantirish bo'yicha Milliy harakatlar rejasi ishlab chiqilgani, 2023 yilda Prezidentning “Nogironligi bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish” qarori qabul qilingani jamiyatdagi ijtimoiy adolatni ta'minlash yo'lidagi muhim qadamlardan biridir.

Zamonaviy farovonlik davlati konsepsiyasidan ancha oldin shakllangan bu g'oyalar ijtimoiy adolat, davlat farovonligi va xalq oldidagi mas'uliyat kontsepsiyasining rivojlanishi uchun ilhomlantiruvchi manba bo'ldi. Bu davlatning ijtimoiy roli haqidagi tarixiy va zamonaviy tushunchalar o'rtasidagi uzluksiz bog'liqlikni ta'kidlaydi. "Ijtimoiy davlat – faqat muhtojlarga oziq-ovqat, zarur ashyolar, uyjoy, yashash uchun zarur bo'lgan iste'mol tovarlarining eng kam miqdori belgilab qo'yilishini nazarda tutmaydi. U shaxs va uning oilasi munosib hayot kechirishi uchun yetadigan ish haqi, bandlikni ta'minlash, xavfsiz mehnat sharoitini yaratish, kambag'allikni qisqartirishni talab qiladi".[3]

Ijtimoiy davlat konsepsiyasi doirasida nogironligi bo'lgan shaxslarning jamiyatdagi o'rni, ta'lim olish, ishga joylashish, sportga jalb qilish masalalarida samarali mexanizmlarni joriy etish talab etilmoqda. Nogironligi bo'lgan shaxslarga moslashgan transport, bilim muassasalari va jamoat binolarini qurish bo'yicha takliflar ishlab chiqilishi ularning hayotdagi muammolarini yechish uchun asosiy shart bo'ladi. Shu jumladan, ijtimoiy davlatni rivojlantirishda falsafiy nuqtai-nazardan, har bir insonning huquqi va manfaatlarini ta'minlash, aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlar yaratish muhimdir. Prezident Mirziyoyevning "Ijtimoiy xizmat to'g'ri yo'lga qo'yilsa, ehtiyojmand fuqarolar jamiyatda o'z o'rnini topadi" degan fikri, ijtimoiy adolatni ta'minlash uchun zarur mexanizmlarini joriy etish, jamiyatda imkoniyati cheklangan shaxslarning faol ishtirokini rag'batlantirishning ahamiyatini ko'rsatadi.

Ijtimoiy davlat, aholining ijtimoiy himoyasini ta'minlash va fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ro'yobga chiqarishni nazarda tutadi. Buning uchun ijtimoiy adolat tamoyillari asosida moddiy boyliklarni adolat tamoyiliga muvofiq taqsimlash zarur. Shundan kelib chiqib, ijtimoiy davlat muhtojlarga uy-joy, yashash uchun zarur bo'lgan iste'mol tovarlarini ta'minlash, shuningdek, bandlik, ish haqi va xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratishni talab etadi. O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasida ijtimoiy davlat konsepsiyasiga alohida e'tibor qaratiladi. Konstitutsiyada "O'zbekiston —

boshqaruvning respublika shakliga ega bo'lgan suveren, demokratik, huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy davlat"[3] sifatida belgilab qo'yilishi ijtimoiy davlatning huquqiy asoslarini mustahkamlashga xizmat qiladi. "Huquqiy davlat – bu demokratik tamoyillar asosida qabul qilingan qonunlar oldida barcha teng va hisobdor bo'lgan, hech kim qonundan ustun turmaydigan davlatdir. Qolaversa, qonunlarning butun davlat hududidagi ustuvorligi, xokimiyatlar vakolatining bo'linishi, shaxs va davlatning o'zaro ma'sulligi, inson huquqlari va erkinliklarining himoyalanihidir".[4]

Huquqiy davlatning mohiyati shundan iboratki, davlat qonun bilan bog'langan, hokimiyat qonun bilan tashkil etilgan, faqat huquqiy chegaralar va shakllar doirasida amalga oshirilishi mumkin.[5]

Milliy taraqqiyot strategiyasi va ijtimoiy davlat konsepsiyasi O'zbekistonda fuqarolarning hayotini yaxshilash, ijtimoiy adolatni ta'minlash va inson qadrini ulug'lashni maqsad qilgan. Bundan tashqari, davlatning ijtimoiy mas'uliyatini mustahkamlash, ijtimoiy dasturlarni amalga rivojlantirish va aholining ijtimoiy himoyasini ta'minlashga qaratilgan ishlar davlat siyosatining muhim elementlaridir. Bu jarayonlarning samarali amalga oshirilishi O'zbekistonda ijtimoiy davlatni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun asos bo'ladi.

IQTIBOSLAR

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezident Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi.
2. Oblomuradov N.X. Yangi O'zbekistonda ijtimoiy davlat va adolatli jamiyat qurishning tarixiy-ijtimoiy jihatlarini // ORIENSS. 2024. №21.
3. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent, 2023.
- 4.Norov T.O. Huquqiy, dunyoviy va ijtimoiy davlat tushunchalari: nazariya amaliyot // ORIENSS. 2024. №21.
5. Rustamov X.A. Fuqarolik jamiyati va qonun ustuvorligi tushunchalarining o'zaro munosabati."Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi" Respublika onlayn ilmiy amaliy koferensiya 2024. - B. 71-75